

حالا مطالبه آب و آبادی نه آزادی!!

مردم و کشاورزان خواستار حقا به خود هستند

تجمع در بستر خشک زاینده رود

دبیر اندیشکده تدبیر آب ایران: توسعه بدون برنامه باعث بحران آبی شد

گروه اقتصادی

کشاورزان استان اصفهان که از روزهای گذشته با برپایی چادر در بستر خشک زاینده رود مطالبات خودشان را در خصوص تعیین تکلیف وضعیت کشت پاییزه مطالبه می‌کردند، صبح روز گذشته با تجمع چندین هزار نفری در بستر زاینده رود و کنار پل تاریخی خواجه دغدغه‌های خود در خصوص احیای دائمی زاینده رود را بیان کردند و از مسوولان خواستند تا نسبت به مشکلات زاینده رود رسیدگی کنند. اجرای عدالت در توزیع حقا به و اجرای طرح‌های احیای زاینده رود از طریق مجاری قانونی از جمله مهمترین مطالبات کشاورزان است. گفته می‌شود فقدان بارشها در حوضه آبریز و سوء مدیریت در دهه‌های گذشته منجر به بروز مشکلات جدی برای کشاورزان اصفهانی شده و معیشت آنان را در تنگنا قرار داده است. محمد مخبر، معاون اول رییس‌جمهوری در یک دستور ویژه به وزیران نیرو و جهاد کشاورزی خواستار رسیدگی فوری به حل مشکل آبریز زاینده رود در هر سه استان چهارمحال و بختیاری، اصفهان و یزد شده است. علی اکبر محرابیان وزیر نیرو نیز ضمن عذرخواهی از کشاورزان اصفهان از تشکیل فوری جلسه ستاد احیای زاینده رود برای تصمیم‌گیری درباره مشکلات این حوضه خبر داد. او در گفت‌وگو با خبر سراسری شبکه یک سیما از برگزاری جلسه ستاد احیای زاینده رود در اولین فرصت خبر داد و اظهار داشت: امید است با پیشنهادهاتی که به این جلسه می‌بریم، تصمیمات مناسبی اتخاذ شود و مردم این حوضه را

از نتایج آن مطلع کنیم که باعث خوشحالی آنان شود.

انوش نوری اسفندیاری، دبیر اندیشکده تدبیر آب ایران در این باره معتقد است؛ مجموعه ای از شرایط که مهمترین آن توسعه ناپایدار در استان اصفهان است باعث نارضایتی امروز مردم این شهر در خصوص کمبود آب شده است.

دبیر اندیشکده تدبیر آب ایران با بیان اینکه زندگی مردم در این منطقه وابسته به امکانات ناپایدار شده است به «اعتماد» گفت؛ مشکلاتی که در این سالها بروز کرده در اثر مجموعه‌ای از شرایط ایجاد شده است که این شرایط شامل توسعه سطح کشت کشاورزان و افزایش جمعیت و برداشت از رودخانه و تخصیص آب برای مصارف مختلف است، در کنار این عوامل مساله مهم دیگر کاهش بارندگی هاست که در منطقه اصفهان رخ داده است. بارگذاری بیش از حد و استفاده بی رویه از منابع طبیعی معیشت مردم در این منطقه را با بحران مواجه کرده است.

ضرورت جایگزینی محصولات کم آب‌بر

این کارشناس حوره آب در پاسخ به این پرسش که با توجه به مشکلات به وجود آمده در اصفهان آیا باید به فکر کشت محصولات جایگزین (کم آب‌بر) در این منطقه بود؟ ادامه داد: کشت محصولات کم آب بر نه تنها برای استان اصفهان بلکه در سایر نقاط کشور نیز باید اجرا شود چرا که با توجه به شرایط اقلیمی کشور این شکل از کشاورزی نمی‌تواند استمرار داشته باشد. دبیر اندیشکده تدبیر آب ایران با بیان اینکه این منطقه به شدت تحت تاثیر سیاست‌های غلط دولتمردان گذشته است، تصریح کرد: مهمترین موضوع در شرایط فعلی برخورد عادلانه برای این قضیه است و این عدالت هم با توجه به مجموعه‌ای از برداشتها و انتظاراتی که وجود دارد باید اجرا شود و این بحران به گونه‌ای حل و فصل شود که شفافیت را بتوان در آن مشاهده کرد. او ادامه داد: ضرورت دارد تا معیارهایی که مورد توافق طرفین است (کشاورزان و دولت) بیان شود و نحوه بیرون آمدن از این وضعیت روشن شود که آن هم تنها با برنامه ریزی درست به تدریج می‌تواند محقق شود. نوری اسفندیاری در پاسخ به این پرسش که کدام ارگان باید به مطالبات کشاورزان استان اصفهان پاسخگو باشد، خاطر نشان کرد: در وهله اول وزارت نیرو، باید نسبت به اطلاعات پایه ای که در منطقه لازم است برای بررسی وضعیت فعلی فراهم شود پاسخگو باشد زیرا اطلاعات در زمینه منابع آب در دست این وزارتخانه است و بسیاری از ابهامات را می‌تواند برطرف کند.

دبیر اندیشکده تدبیر آب ایران با بیان اینکه مشکل اصلی در این زمینه توسعه استان اصفهان است گفت: افرادی که باعث این توسعه بدون برنامه‌ریزی شده‌اند مقصر اصلی هستند که باید آنها هم پاسخگو باشند، البته این موضوع تنها مربوط به استان اصفهان نیست و در سایر نقاط کشور نیز همین بی‌برنامگی دیده می‌شود. این کارشناس حوزه آب ادامه داد: همچنین وزارت جهاد کشاورزی، وزارت صمت و استانداری نیز باید نقشه جدیدی برای استان اصفهان فراهم کنند تا چشم‌انداز روشنی برای اشتغال در این استان فراهم شود که البته این موضوع هم زمان‌بر است و ممکن است چند سال به طول انجامد. نوری اسفندیاری افزود: البته این موضوع حائز اهمیت است که کشاورزان این استان امروز به دنبال مقصر نیستند بلکه به دنبال بهبود شرایط شان هستند، راهکاری که در این وضعیت می‌توان پیگیری کرد برنامه‌ریزی روشن برای توسعه آینده استان اصفهان است که همه ذینفعان نیز در ترسیم آن نقش داشته باشند و به تدریج شرایط توسعه پایدار در منطقه فراهم شود.

این کارشناس حوزه آب خاطر نشان کرد: مطمئناً برای هرگونه تغییراتی باید هزینه پرداخت شود تا زمانی که گشایش حاصل شود و فشارهایی هم متحمل می‌شود و نمی‌توان پیش‌دآوری در این قضیه کرد اما باید عدالت بابت این قضیه اجرا شود.

کشت فراسرزمینی

به تاخیر انداختن حل مساله است

او درباره کشاورزی فراسرزمینی و یا انتقال آب از جنوب کشور به مناطق مرکزی معتقد است: این موارد به نوعی به تاخیر انداختن مسائلی است که باید حل و فصل شوند و غیر منطقی است آنچه مسلم است این است که این نوع راه‌حل‌ها نمی‌تواند پاسخگوی اقتصاد مملکت و یا تامین‌کننده امنیت غذایی کشور باشد و لازم است تا از راه درست این موضوع را حل کنیم که کنترل و مدیریت تقاضا است.

دبیر اندیشکده تدبیر آب ایران افزود: به شکل گذشته و با همان فرمان نمی‌توان مساله آب را حل کرد، این مواردی هم که در مورد انتقال آب دریا و کشت‌های فراسرزمینی عنوان می‌شود به نوعی مشغولیات آقایان است برای عقب‌انداختن حل مسائل مهم و فرار از واقعیات کشور و متاسفانه باید گفت انرژی کشور صرف حل و فصل این موضوعات می‌شود.

حجم آب سد زاینده‌رود

به 179 میلیون متر مکعب رسید

شایان ذکر است، در سال‌های گذشته به دلیل فقدان بارش‌ها و سوءمدیریت در مدیریت صحیح منابع آب زاینده‌رود حجم آب سد زاینده‌رود به 179 میلیون متر مکعب رسیده است و آنگونه که مدیر بهره‌برداری سد اعلام کرده در صورت عدم مدیریت مصرف و ادامه بارش‌ها به صورت فعلی حجم سد تنها جوابگوی 2 ماه آینده مردم اصفهان خواهد بود.

از مهمترین دلایل خشک شدن زاینده رود می توان به تبدیل ۱۸۰ هزار هکتار مرتع به باغ در بالادست رودخانه زاینده رود در استان چهارمحال و منطقه فریدن، استقرار صنایع بزرگ از جمله ذوب‌آهن اصفهان، پالایشگاه نفت اصفهان، پتروشیمی اصفهان، صنایع شیمیایی، فولاد مبارکه سپاهان، شرکت نفت سپاهان و بسیاری از صنایع آب‌بر همچون نیروگاه‌ها در مسیر انتقال اشاره کرد همچنین الگوی کشت نامناسب در پایین دست، کشت نامناسب با اقلیم منطقه مانند کشت برنج در استان اصفهان، برداشت بی‌رویه آب در مسیر رودخانه در محدوده سد تا پل کله توسط پمپاژ، انتقال حدود ۱۴۰ میلیون متر مکعب آب به صنایع استان‌های یزد و کاشان نیز از دیگر مواردی است که باعث خشک شدن زاینده‌رود شده است.

بحران زنده‌رود

حسین مسعودنیا

تغییر اقلیم و کاهش نزولات جوی سبب بروز برخی بحران‌ها در ایران شده است که شاید یکی از مهم‌ترین آنها اعتراضات کشاورزان شرق اصفهان به خشکیدن آب رودخانه زاینده‌رود و محرومیت آنها از حقا به سهم خود از آب این رودخانه باشد.

اهمیت موضوع برای مسوولان نظام سبب شد تا رئیس‌جمهور محترم وزیر نیرو را به منطقه اعزام و علاوه بر آن موضوع علل خشکیدن زاینده‌رود، پیامدهای آن و راهکار عملی برای احیای آن را در اولویت‌های پژوهشی مرکز تحقیقات استراتژیک ریاست‌جمهوری قرار دهد.

قبل از ورود به بحث یادآوری دو نکته ضروری است؛ نکته نخست اینکه کاهش نزولات‌جوی و خشکسالی موضوع تازه‌ای در تاریخ ایران نیست و بررسی تاریخ ایران در دو قرن اخیر بیانگر این مهم است که هر چه پنج‌سال یکبار این مهم اتفاق می‌افتاده است به گونه‌ای که امروز در آرشیو مرکز اسناد ایران عکس‌هایی از خشکیدن زاینده‌رود در دوران قاجاریه موجود است که نقاشان در بستر خشک آن نشسته و از

رودخانه بدون آب نقاشی می‌کنند.

اما نکته دوم تغییر اقلیم در سال‌های اخیر و تاثیر آن بر کل جهان است به گونه‌ای که کارشناسان محیط‌زیست گرم شدن کره زمین، کمبود نزولات‌جوی و پیامدهای زیست‌محیطی آن را در سال‌های آینده یکی از مهم‌ترین مسائل جامعه بشری ذکر کرده‌اند.

آنچه مسلم است اینکه تاثیر این بحران بر خاورمیانه به‌طور اعم و ایران به‌طور اخص بیشتر است به گونه‌ای که تحلیلگران جنگ‌های آینده خاورمیانه را بر سر آب می‌دانند.

اما صرف‌نظر از تغییر اقلیم و تاثیر آن بر شکل‌گیری وضع موجود در حوضه آبریز زاینده‌رود به نظر می‌رسد برخی سیاست‌های دولت‌های گذشته به همراه عدم توجه آنها به وظیفه خود در حوزه فرهنگ و اقتصاد در شکل‌گیری بحران کنونی نقش مهمی داشته‌است که مهم‌ترین آنها عبارتند از: 1- عدم توجه به موقعیت اقلیمی ایران و استفاده بی‌رویه از آب‌های زیرزمینی به گونه‌ای که تقریباً در هر هکتار یک چاه عمیق حفر شده است. 2- اتخاذ راهکارهایی برای توسعه استان‌هایی مانند اصفهان، یا چهارمحال و بختیاری بدون مدنظر قرار دادن نظر کارشناسان و متخصصین به‌عنوان مثال چرا باید در اصفهان حجم زیادی از صنایع سنگین وابسته به آب مستقر شود، یا چرا اقتصاد استان چهارمحال و بختیاری از دآمداری و قطب تولید گوشت ایران به کشاورزی تبدیل شود؟ 3- انتقال آب زاینده‌رود به شهرها و استان‌های دیگر بدون تعریف الگوی صحیح مصرف از آب انتقالی برای مثال به‌جای اتصال آب انتقالی به شبکه اصلی آب این شهرها آیا بهتر نبود صرفاً در هر منزل یک شیر آب تصفیه‌شده برای مصرف خوراکی نصب می‌شد؟ 4- افزایش بی‌رویه جمعیت در دهه 1360 و 70، گسترش مهاجرت و افزایش شهرنشینی همراه با ناتوانی دولت‌ها در ایجاد اشتغال و تاکید بر توسعه کشاورزی بدون مدنظر قرار دادن وضعیت آبی ایران 5- عدم تغییر شیوه آبیاری در کشاورزی ایران از غرقابی به گلخانه‌ای به گونه‌ای که بیش از نود درصد از آب ایران و استان اصفهان صرف تولید کشاورزی می‌شود. 6- عدم اجماع نخبگان سیاسی و اجرایی ایران در سازمان برنامه و بودجه و مراکز تصمیم‌گیری در خصوص اتخاذ یک استراتژی صحیح برای توسعه ایران به عبارت دقیق‌تر مشخص نبودن استراتژی توسعه در ایران بر حول صنعتی کردن یا توسعه کشاورزی 7- رقابت سیاسی جناح‌ها و گروه‌های سیاسی در ایران در قبال یکدیگر براساس رفتار حذفی و سیاسی کردن هر موضوع که نتیجه آن عدم توان دولت‌ها برای اتخاذ یک استراتژی بلندمدت بوده‌است. 8- فقدان روحیه سناریونویسی در مدیران و اتخاذ راهکارهای صرفاً مقطعی به‌عبارت‌دیگر عدم توانایی مدیران اجرایی در تدوین سناریوهای مختلف برای

وضعیت‌های مختلف مانند افزایش، یا کمبود نزولات‌جوی 9- عدم توانایی دولت‌های ایرانی به دلیل وضعیت نامساعد اقتصاد ایران بر اثر تحریم‌ها و چالش‌های بین‌المللی در تامین درآمد جایگزین برای گروه‌های آسیب‌دیده بر اثر خشکسالی مانند کشاورزان شرق اصفهان. اما علاوه بر تاثیر عوامل فوق در تشدید پیامدهای بحران کم‌آبی در شرق اصفهان به نظر می‌رسد دولت‌ها در حوزه فرهنگی و اقتصادی نیز به وظیفه خود عمل نکرده‌اند چراکه در آن صورت امروز موضوع متفاوت بود. در حوزه عمومی یکی از مهم‌ترین وظایف دولت تلاش برای ایجاد و گسترش وفاق و روحیه همبستگی در جامعه است حال آنکه نه تنها بازکاوی شعارهای مطرح‌شده از سوی کشاورزان شرق اصفهان بیانگر این مهم است که هنوز آگاهی ملی و وحدت ملی نهادینه نشده و شهروند ایرانی به این مهم آگاهی نیافته‌است که حفظ تمدن ایرانی و آب خوردن هر شهروند ایرانی بر هر موضوعی تقدم دارد متأسفانه برخی از مسوولان و مدیران تراز اول در سطح نمایندگان مجلس صرفاً به خاطر جمع‌آوری رای با طرح مسائلی مانند تعلق آب به کدام استان، یا اختصاص درآمد نفت به استان نفت‌خیز به ایجاد شکاف در جامعه دامن زده و وحدت ملی را با چالش مواجه می‌کنند غافل از اینکه مهم ایران است نه شهر، استان، یا منطقه من. مسوول اصلی ایجاد وفاق و همبستگی در جامعه یکی دولت است و دیگر رسانه ملی که متأسفانه این دو نهاد به دلیل تقدم اولویت منافع جناحی و سیاسی بر منافع ملی در بسیاری از مواقع این رسالت خود را در عصر جهانی شدن فراموش کرده‌اند. در حوزه اقتصاد نیز دولت وظایفی دارد که شاید مهم‌ترین آنها ایجاد اشتغال بر اساس پیش‌بینی ترکیب جمعیتی جامعه باشد اما خصلت روزمرگی تصمیم‌گیری در ایران همراه با عدم توان دولت‌ها در جذب سرمایه‌گذاری داخلی و خارجی سبب شده است تا امروز یکی از مهم‌ترین مشکلات فراروی دولت موضوع اشتغال باشد و هر دولتی دولت قبل‌از خود را مقصر می‌داند.

غافل از اینکه ریشه اصلی را باید در محرومیت دولت‌ها در ایران طی سال‌های اخیر از درآمدهای نفتی بر اثر تحریم‌های بین‌المللی و عدم توانایی آنها برای ایجاد درآمد جایگزین جهت مقابله با چنین بحران‌های مقطعی دانست به‌عنوان مثال آیا اگر اکنون دولت توان پرداخت مبلغی ماهیانه به‌صورت منظم به کشاورزان شرق اصفهان برای تامین معیشت خود را داشت، اکنون مسوولان در اصفهان با این چالش مواجه بودند؟

بدون تردید پاسخ منفی است اما باید دید چرا دولت واقعاً فاقد توان در برعهده گرفتن چنین نقشی است؟ علی‌ال‌حال بحران خشکسالی در حوضه آبریز زاینده‌رود، اعتراضات کشاورزان اصفهان می‌تواند زنگ خطری

برای مسوولان باشد که با اتخاذ راهکارهای مناسب در صدد مقابله با بحران عظیم‌تر یعنی فرونشست زمین در فلات مرکزی ایران و پیامدهای آن برآیند.

اما در خصوص وضع به‌وجودآمده در حوضه آبی زاینده‌رود و بحران‌های ایجادشده بر اثر آن به نظر می‌رسد دولت محترم باید با تعیین یک کارگروه علمی در صدد مقابله با این بحران در کوتاه‌مدت و بلندمدت برآید. راهکارهای ذیل می‌تواند تا اندازه‌ای به حل موضوع کمک کند.

- 1- تعیین کارگروهی مرکب از کارشناسان علمی برای احیای زاینده‌رود
- 2- تغییر ساختار اقتصادی استان‌های اصفهان و چهارمحال‌وبختیاری بر اساس موقعیت اقلیمی ایران
- 3- تغییر در شیوه کشت و آبیاری در حوزه مرکزی ایران از غرقابی به گلخانه‌ای
- 4- تجدیدنظر در میزان و نحوه مصرف آب انتقالی از زاینده‌رود به شهرها و استان‌های دیگر
- 5- ممانعت از گسترش کشاورزی در استان چهارمحال‌وبختیاری و توسعه صنایع سنگین وابسته به آب در اصفهان
- 6- اتخاذ راهکارهایی برای جذب سرمایه‌گذاری داخلی و خارجی در منطقه به منظور مقابله با بحران بیکاری
- 7- تغییر ماهیت اقتصاد استان اصفهان از یک شهر متکی به کشاورزی و صنعت به یک مرکز دانش‌بنیان
- 8- حل بحران مقطعی معیشتی کشاورزان آسیب‌دیده از طریق توزیع درآمد نقدی منظم میان آنان از طریق صنایعی مانند ذوب‌آهن و فولاد که تا اندازه زیادی در شکل‌گیری وضعیت کنونی نقش داشته‌اند.

شماره: ۱۴۰۰ / ۲۹ / ۱۴۰۰ / ۱۴۰۰ / ۱۴۰۰